

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 30 marca 2023 r.

w sprawie ustawy o zmianie ustawy o referendum lokalnym

Senat, po rozpatrzeniu uchwalonej przez Sejm na posiedzeniu w dniu 9 marca 2023 r. ustawy o zmianie ustawy o referendum lokalnym, odrzuca tę ustawę.

MARSZAŁEK SENATU

Tomasz GRODZKI

UZASADNIENIE

1. Na posiedzeniu w dniu 30 marca 2023 r. Senat rozpatrzył ustawę o zmianie ustawy o referendum lokalnym i zdecydował się na jej odrzucenie.

2. **Ustawa ogranicza prawo wspólnot lokalnych i regionalnych do referendum lokalnego.** Będzie mogło być przeprowadzone tylko w dwóch dniach w ciągu pięciu lat (raz w trzecim i raz w dziewiątym – przedostatnim – półroczu kadencji organów samorządowych). Dotychczas mieszkańcy jednostek samorządu terytorialnego mogli bez ograniczenia czasowego doprowadzić do rozstrzygnięcia istotnej dla nich i pilnej sprawy. Dla przykładu w maju i czerwcu 2017 r. zostało przeprowadzonych kilka skutecznych referendów w gminach podwarszawskich, w których mieszkańcy wypowiedzieli się przeciw włączeniu ich gmin do Warszawy. W konsekwencji Rząd odstąpił od planowanych zmian. Po wejściu w życie rozpatrywanej zmiany, zorganizowanie referendum na temat tak istotnej i pilnej do rozstrzygnięcia sprawy nie będzie już możliwe. W podanym przykładzie, referendum mogłoby być bowiem przeprowadzone dopiero w przedostatnim półroczu ówczesnej kadencji organów samorządowych, czyli najwcześniej pod koniec 2017 r. (prawdopodobnie po realizowaniu przez Rząd planowanych zmian terytorialnych).

3. Z drugiej strony nowelizacja, **jedynie pozornie liberalizuje zakres tematyczny referendum**, przewidując, że (w zakresie spraw nienależących do zadań i kompetencji organów danej jednostki samorządu) odtąd będzie mogło być przeprowadzone także w sprawach, które nie są „istotne” (usunięto to słowo z ustawy, pkt 1 nowelizacji) dla wspólnoty lokalnej. Nie jest jasny zamysł by umożliwić wspólnotom przeprowadzanie referendów (a zarazem zachęcić je do udziału w referendach) w sprawach nieistotnych. Ponadto, zważywszy na to, że jednocześnie nowelizacja obniża o połowę liczbę podpisów niezbędnych pod wnioskiem referendalnym mieszkańców oraz (także o połowę) liczbę osób, które powinny wziąć udział w głosowaniu, by wyniki referendum uznać za ważne – w praktyce referenda lokalne będą mogły być przeprowadzane w sprawach istotnych jedynie dla niewielkiej grupy osób, zarazem będących sprawami nienależącymi do zadań i kompetencji organów danej jednostki samorządu.

4. W ustawie nowelizującej występuje kilkanaście innych błędów.

Choć ustawa sugeruje, że to premier będzie wyznaczał dwa dni referendalne w kadencji (w trzecim i dziewiątym półroczu kadencji), to pozostawiono przepisy przewidujące, że to rada wyznacza termin referendum biorąc pod uwagę wskazane w ustawie dwa okresy (art. 18 ust. 3: „uwzględnia terminy określone w art. 6a ust. 1”).

Pozostawiony w art. 21 termin „najpóźniej w 50 dniu” oznacza, że w przypadku gdy właściwy organ odmówił przeprowadzenia referendum, a zainteresowani odwołali się od tej decyzji do sądu, to referendum będzie przeprowadzone „najpóźniej w 50 dniu od dnia uprawomocnienia się wyroku”. Zważywszy na to, że w ustawie skrócono terminy odwoławcze, referenda te będą przeprowadzane niejednokrotnie wcześniej, niż ustawowe okresy i wcześniej, niż zaproponowali sami inicjatorzy referendum. Nie wyjaśniono, po co ta specyficzna, przyspieszona procedura.

Dodany w art. 29 ust. 1a przewiduje, że jednostki organizacyjne zarządzające nieruchomościami państwowymi i samorządowymi – czyli np. Kancelaria Sejmu, Kancelaria Senatu, Kancelaria Prezydenta – będą zobligowane do bezpłatnego udostępnienia pomieszczenia wskazanego przez stowarzyszenie lub (choćby dwóch) mieszkańców w celu odbycia zgromadzenia („jeżeli nie zakłóci to normalnego funkcjonowania tych jednostek”, a zatem poza dniami posiedzeń Sejmu i Senatu). Ustawa nie wskazuje okresu (co oznacza, że w każdej chwili), ani przedmiotu zgromadzenia (co oznacza, że przedmiotem zgromadzenia może być wszystko, co nie jest sprzeczne z prawem). Należy dodać, że co prawda ustawa zabrania prowadzenia kampanii referendalnej urządach, ale jedynie w urządach administracji rządowej i samorządowej oraz w sądach.

W nowelizacji nadaje się dwóm przepisom „nową” treść, ale zarazem identyczną z treścią dotychczasową (art. 9 ust. 1, art. 18 ust. 1).

Kilka innych merytorycznych i redakcyjnych usterek nowelizacji wskazano też w opiniach przedstawionych na posiedzeniu komisji Senatu.

5. Z powyższych przyczyn ustawa nie zasługuje na poparcie.